

UNIVERZITET CRNE GORE

FILOLOŠKI FAKULTET

U Nikšiću, 05.10.2024.

VIJEĆU FILOLOŠKOG FAKULTETA

U skladu sa Odlukom Vijeća Filološkog fakulteta br. 01-132/1 od 30.01.2024. godine, kojom smo imenovani kao članovi komisije za ocjenu master rada pod naslovom „Pristupi prevođenju kulturno-specifičnih elemenata na primjeru prevoda djela *Dijalozi u Crnoj Gori* autorke Tijane Živaljević sa crnogorskog na italijanski i na engleski jezik” kandidatkinje Sare Odalović, podnosimo sljedeći

IZVJEŠTAJ

o ocjeni magistarskog rada

Master rad kandidatkinje Sare Odalović pod naslovom „Pristupi prevođenju kulturno-specifičnih elemenata na primjeru prevoda djela *Dijalozi u Crnoj Gori* autorke Tijane Živaljević sa crnogorskog na italijanski i na engleski jezik”, sadrži sve neophodne dijelove propisane članom 26 Pravila studiranja na postdiplomskim studijama.

Rad sadrži ukupno 75 stranica i sastoji se od uvoda, pet strukturnih poglavlja, zaključka i bibliografije, koja je izdijeljena na primarnu i sekundarnu literaturu. Rezultati istraživanja prikazani su tabelarno u okviru ukupno 16 tabela koje su adekvatno naslovljene. Rad je precizno strukturiran i pisan adekvatnim naučnim stilom. U njemu su izloženi rezultati istraživanja koje je dobro postavljeno i sprovedeno uz pomoć adekvatnog metodološkog aparata, sa jasno predstavljanim i obrazloženim rezultatima u zaključku.

U uvodu rada ukratko se ističe značaj prevodilačke djelatnosti u otvaranju mogućnosti kulturološke razmjene, upoznavanja sa stvarnostima drugačijim od sopstvene, te u očuvanju različitosti i razumijevanju među različitim zajednicama. Autorka ističe kako prevođenjem postajemo svjesni i specifičnosti sopstvene kulture upravo kroz uočavanje razlika u odnosu na

neku drugu kulturu, te da premošćivanje tih razlika ujedno predstavlja i jedan od najvećih prevodilačkih problema naročito kada je u pitanju prevođenje lijepe književnosti. Upravo strategije i tehnike u prevazilaženju tih prevodilačkih problema predstavljaju temu njenog istraživanja. Autorka dalje uvodi svoj istraživački korpus: italijanski i engleski prevod djela *Dijalozi u Crnoj Gori* u kome se, u formi jezgrovitih dijaloga na različite teme, reflektuju i specifičnosti crnogorske kulture, pa kao takvo predstavlja ozbiljan prevodilački poduhvat i materijal za istraživanje pristupa i tehnika u prevođenju kulturno-specifičnih elemenata. U uvodnom dijelu rada autorka se dalje osvrće na radove koji tretiraju temu prevođenja kulturno-specifičnih elemenata sa crnogorskog na engleski i italijanski i obratno, zaključujući da na tom istraživačkom polju u Crnoj Gori do sada nije urađeno mnogo. Dalje u uvodu autorka predstavlja strukturu svog istraživanja koje ugrubo dijeli na teorijski i istraživački dio, te iznosi glavne istraživačke korake koje će detaljnije razraditi u okviru pet strukturnih poglavlja, zaključka (6. poglavlje) i literature (7. poglavlje).

Teorijski dio rada razložen je na četiri poglavlja i predstavlja jednu trećinu ukupnog rada. Ostatak rada posvećen je istraživačkom dijelu predstavljenom u okviru petog poglavlja, koje obuhvata četiri glavna potpoglavlja takođe izdijeljena na manje cjeline, što doprinosi sistematičnosti rada i obezbjeđuje nesmetano praćenje različitih koraka analize, prirodno vodeći ka finalnim zaključcima.

U teorijskom dijelu autorka kreće od šireg poimanja prevođenja kao međukulturne aktivnosti, posebno se osvrćući na osobenosti književnog prevođenja i na kontroverzni pojam ekvivalencije u prevođenju, kako bi pažnju usmjerila na jedan od najvećih prevodilačkih problema – prevođenje kulturno-specifičnih elemenata ili realija. Nakon definicije i predstavljanja različitih klasifikacija kulturno-specifičnih elemenata, autorka se osvrće na različite strategije i tehnike njihovog prenošenja iz izvornog u ciljni tekst u okvirima književnog prevođenja, a na koje nailazi u relevantnoj literaturi. Imajući u vidu korpus svog istraživanja, u pogledu klasifikacije kulturno-specifičnih elemenata autorka se opredjeljuje za model finske prevoditeljke Ritve Lepihalme (1997), koja razlikuje jezičke i vanjezičke kulturno-specifične elemente sa potkategorijama. U pogledu klasifikacije prevodilačkih strategija i tehnika, u cilju što sistematičnije obrade dobijenih rezultata, autorka se opredijelila za model Franka Ajše (1996).

Istraživački dio rada predstavljen je u četiri glavna potpoglavlja: Istraživački korpus: prevodi djela *Dijalozi u Crnoj Gori* autorke Tijane Živaljević; Istraživačka pitanja i hipoteze; Metodologija istraživanja i Prevodi na engleski i na italijanski jezik – analiza rezultata istraživanja.

Nakon detaljno predstavljenog istraživačkog korpusa, imajući u vidu da je riječ o prevodima na jedan germanski i jedan romanski jezik čije se kulture, vrsta i intenzitet njihovog dodira sa crnogorskim jezikom i kulturom, kao i prevodilačke prakse razlikuju, autorka je pretpostavila da će se razlikovati i pojedina rješenja i postupci kojima su se prevoditeljke poslužile u prevazilaženju određenih problema vezanih za prevođenje kulturno-specifičnih elemenata. Na temelju ove pretpostavke, autorka je postavila glavna istraživačka pitanja:

Da li se više prevodilačkih problema zasnovanih na kulturno-specifičnim elementima pojavljuje u prevođenju na italijanski ili na engleski jezik?

Da li su problemi u prevođenju crnogorskih kulturno-specifičnih elemenata lakše savladivi u prevođenju na italijanski ili na engleski jezik?

Kojim strategijama i tehnikama se dominantno pribjegava u prevodu kulturno-specifičnih elemenata sa crnogorskog na italijanski, odnosno na engleski jezik i koji faktori determinišu dati prevodilački pristup?

Detaljno objasniviši metodologiju istraživanja – kvalitativna, kvantitativna i uporedna analiza istraživačkog korpusa – autorka se upušta u predstavljanje dobijenih rezultata. To čini na veoma sistematičan način, nudeći tabelarni prikaz prevoda kulturno-specifičnih termina paralelno na italijanski i na engleski jezik, uz detaljnu deskriptivnu analizu i uočavanje primijenjenih prevodilačkih strategija i tehnika na paralelnom korpusu. Autorka analizira konkretne primjere prevoda jezičkih kulturno-specifičnih elemenata – ukupno 28 (frazologizmi; žargonizmi; italijanizmi; stilske figure i igre riječi) i vanjezičkih kulturno-specifičnih elemenata – ukupno 54 (vlastita imena; hrana i piće; nazivi novina; časopisa; muzičkih grupa; robne marke; svakodnevni životi i običaji).

U zaključku rada autorka iznosi rezultate istraživanja i formuliše odgovore na postavljena istraživačka pitanja. Navodi da je, zbog intenzivnijih kulturoloških veza između Crne Gore i Italije uočena veća jezička i kulturološka podudarnost između crnogorskog i italijanskog, nego između crnogorskog i engleskog jezika, te je bilo lakše održati žargonski karakter brojnih crnogorskih

izraza i zadržati ili uspješnije prenijeti pojedine igre riječi u prevodu na italijanski u odnosu na prevod na engleski jezik. Autorka primjećuje i da se, zbog sličnosti i razlika i u samim jezičkim sistemima, engleski prevod češće morao proširivati u odnosu na italijanski. Kvantitativnom analizom autorka je utvrdila da se izbor pristupa i tehnika u prenošenju elemenata kulture iz crnogorskog u engleski odnosno italijanski jezik u slučaju djela *Dijalozi u Crnoj Gori* u mnogim slučajevima poklapa – većinom kada je u pitanju prevođenje antroponima, toponima, različitih naziva, budući da se radi o elementima za čije prevođenje postoje utvrđena pravila (s tim što je za crnogorske toponime uočen veliki broj italijanskih egzonima, zahvaljujući viševjekovnoj dominaciji Mletačke Republike na tim područjima kroz istoriju, ali i kasnijim vezama). Međutim, kada su u pitanju ostali kulturno-specifični elementi (žargonizmi, frazeologizmi, elementi materijalne kulture i sl.), izbor strategija se na nekim mjestima razlikuje, što je uzrokovano ne samo razlikama među jezicima i kulturama, već i ličnim izborom prevoditeljki. Više primjera domestikacije autorka je uočila se u prevodu na engleski nego na italijanski jezik, ali je razlika neznatna, na što su, kako autorka ističe, uticali faktori poput tematike djela i efekta koji su autorke prevoda željele da postignu na ciljne čitaoce. Uprkos neznatnim razlikama, autorka u oba prevoda uočava iste dominantne tehnike: naturalizacija i univerzalizacija (u slučajevima kada su se prevoditeljke odlučile za podomaćivanje teksta ili domestikacije), kao i prenošenje izvornih elemenata uz upotrebu unartekstualnih i vantekstualnih pojašnjenja (u slučajevima postranjivanja teksta ili forenizacije).

Rezultati kvantitativne analize takođe su predstavljeni tabelarno, u okviru Tabele 15 (*Jezički kulturno-specifični elementi – procentualna zastupljenost prevodilačkih tehnika*) i Tabele 16 (*Vanjezički kulturno-specifični elementi – procentualna zastupljenost prevodilačkih tehnika*), što omogućava jednostavan uvid u dobijene rezultate i poređenje rezultata analize paralelnog korpusa.

Na samom kraju rada autorka ističe njegova ograničenja (u smislu ograničenosti korpusa), ali i korist kako u smislu dobijenih rezultata, tako i u smislu daljih istraživanja u pogledu problematike prevođenja kulturno-specifičnih elemenata. Autorka smatra da bi rad mogao i da pruži podsticaj prevodiocima, „kao jednim od ključnih medijatora među kulturama, da se upuste u prevođenje domaćih književnih ostvarenja kako bi doprinijeli popularizaciji naše savremene književnosti u inostranstvu“. Na samom kraju rada autorka ističe književnu vrijednost originalnog djela, ali i uočava njegov potencijal u smislu promovisanja crnogorske kulture, istorije i njenih

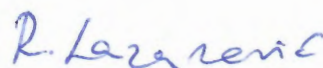
prirodnih ljepota na jedan originalan i moderan način. U vezi s tim, predlaže publikaciju prevoda ovog književnog djela u kombinaciji sa umjetničkim fotografijama, koje bi ga ujedno značenjski upotpunile i doprinijele njegovoj privlačnosti u drugim kulturama.

Na kraju rada navedeni su bibliografski podaci – ukupno 44 bibliografske jedinice.

Kandidatkinja Sara Odalović je u naučnom, metodološkom i sadržajnom smislu uspješno realizovala istraživačke zadatke, o čemu svjedoči i pregledna struktura njenog rada, kako u teorijskom tako i u istraživačkom segmentu. Koristeći relevantnu literaturu iz ove oblasti i adekvatan metodološki aparat sprovela je originalno istraživanje, adekvatno izložila njegove rezultate, te ukazala na njegova ograničenja i doprinos, sa čime je ova komisija saglasna.

Imajući u vidu sve gore navedeno, Komisija iznosi pozitivnu ocjenu master rada kandidatkinje Sare Odalović pod nazivom „Pristupi prevođenju kulturno-specifičnih elemenata na primjeru prevoda djela *Dijalozi u Crnoj Gori* autorke Tijane Živaljević sa crnogorskog na italijanski i na engleski jezik” i predlaže Vijeću Filološkog fakulteta da prihvati ovaj izvještaj i kandidatkinji odobri javnu odbranu master rada.

Komisija za ocjenu magistarskog rada

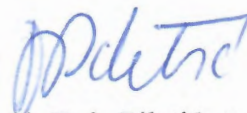

Doc. dr Radmila Lazarević, predsjednica

Doc. dr Petar Božović, član

UNIVERZITET CRNE GORE FILOLOŠKI FAKULTET			
Primljeno: 12. 11. 2024.			
Org. jed.	Broj	Prilog	Vrijednost
03	132/9		

Doc. dr Deja Piletić, mentorka